

UDK: 37.016:811.512.161

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Muhammet Ali Öztürk

Süleyman Demirel Üniversitesi

6M011900 – İki yabancı dil bölümünün yüksek lisans öğrencisi

Түйін

Жазу қабілеті тілдің түсіндіру қабілетінің бір түрі. Шет тілі ретінде оқытылатын түрік тілінде жазу қабілетінің дамытудағы мақсат – түрік тілінің қасиеттерін ескеріп, өзіндік ойын жазбаша түрде жеткізе білуі. Жазбаша мәтіннің мақсатын адамдар дұрыс сөздер қолдану арқылы жеткізе алады. Оқушыларға сөздер беріп, олардан сөйлем құру талап етіле алады. Жазу қабілетін дамыту үшін жұмысымда жазылғандай деңгейлеп оқытуға болады. Осы деңгейлеп оқыту оқушыға пайдалы болуы үшін диктант, мазмұндама, жаттығулар сияқты түрлі әдістерді қолданамыз.

Summary

Writing skills are one of narrative skill which is kind of Language. Task of developing writing skills in teaching Turkish as a foreign language in developing of ability to transfer individual thoughts and feelings to paper. Correct sentences with the right words for the purpose of establishing an individual can perform. The purpose of any written text is achieved by proper use of words. Giving students meaningful words to make sentences about a topic. Gaining the ability to write in different stages as mentioned in my work can develop this skill.

Кілт сөздер: тіл, жазу, жазу үрдісі, тілдің дамуы, оқыту әдістері

Keywords: language, letter, Process of writing, development of language, methods of educating.

Özet. Dil becerilerinden olan yazma; anlatma becerileri grubunda içerisinde yer almaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisini geliştirilmede amaç bireyin duygu ve düşüncelerini Türkçenin dil özelliklerine uygun bir şekilde yazıya aktarmalarını sağlamaktır. Yazının amacını bireyler doğru kelimelerle doğru cümleler kurarak gerçekleştirebilir. Öğrencilere bir konu hakkında kelimeler vererek anlamlı cümleler kurmaları veya onlardan görseli bir cümleyle anlatmaları istenebilir. Yazma becerisini kazanması içinde çalışmamızda belirttiğimiz gibi farklı aşamalarla bu beceriyi geliştirebiliriz. Bu aşamalarının verimli bir biçimde gerçekleşebilmesi için alıştırma, kontrollü yazma, serbest yazma ve güdümlü yazma gibi yöntemlerden uygun olanı kullanılabilir.

Herhangi bir dilde yeterli olma durumu; bireyin anlama ve anlatmaya dayalı temel dil becerilerini etkin kullanabilmesi ile değerlendirilir [1.21].

Dil becerilerinden olan yazma; anlatma becerileri grubunda içerisinde yer almaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisini geliştirilmede amaç bireyin duygu ve düşüncelerini Türkçenin dil özelliklerin uygun bir şekilde yazıya aktarmalarını sağlamaktır. Yazma becerisi, uygulamalı olduğu için birey, öğrenilen bilgileri somut bir şekilde gösterebilmektedir. Bu beceri kişinin bilgisi, konuyu kavrama düzeyi, sunmadaki düzeni, amacı ve konu hakkındaki fikirlerini yazıya dökmek için gerçekleştirdiği bir zihinsel faaliyeti gerektirir. Yazı yazma, bilinçli bir çaba ve çocuğun bilerek çözümleyici bir eyleme girişmesini gerektirir [2.145-146]. Bu bilinçli ve çözümleyici zihnî çaba sebebiyle yazmada kullanılan zihnî işlemler, aynı zamanda “zihin yapısını düzenleyen işlemler” olmaktadır [3.160]. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisinin gerektirdiği süreç, beş temel aşamada ele alınmalıdır. Bu aşamalar, alfabe öğretimi, kelime öğretimi, cümle öğretimi, paragraf öğretimi ve metin öğretimi şeklindedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimini geliştirilebilmesi için bazı önemli hususları göz önünde bulundurmak gerekir. Bunlar: Yabancı dilde yazma eğitimi verebilmek için hitap edilen hedef kitlenin özellikleri (yaş, ana dili ve kültür yapısı vb.) göz önünde bulundurulmalıdır; çünkü Rusyalı ile Amerikalı bir bireyin dil özellikleri farklıdır. Yabancı dilde yazma çalışmaları, farklı metin türlerinde çeşitli anlatım yollarından yararlanılarak öğretilir. Anlatım yolları seviyelere göre şu şekildedir: Başlangıç seviyesinde olan bir kişi betimlemelerin ilk aşamasındadır, fikirlerini düzenlemede ve genişletmede eksiklikler bulunur. İleri seviyede bulunanlar, başlangıç seviyesindeki öğrencilerden daha rahat bir biçimde betimlemeyi kullanabilirler. Son olarak, üst seviyedekiler açıklama ve tartışma yollarını da kullanabilirler [4.172]. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi veren kişi dil bilgisi yeterliliğine, söylem yeterliliğine, iletişim yeterliliğine ve kültürel yeterliliğe ulaşmış olmalıdır. İkinci dilde yazma eğitimini şu başlıklar altında toplamıştır: Dil yapıları, metin işlevleri, ana fikir veya konu, yaratıcı anlatım, yöntemleri birleştirme, içerik, üslup ve bağlam. Yabancı dilde yazma üzerine metodolojik ve pedagojik gerçekler L.G.Alexandra'nın yazma eğitimi üzerine çok basamaklı programını sunduğundan beri çok değişmedi[5.48]. Alexandra'nın bu konudaki anahtar kelimeleri ise “güdümlü yazma” ve “kontrollü yazma” idi. [6.2] ikinci dilde yazma eğitiminde temel olarak dil yapısına odaklanırken dört aşamalı bir süreç izlemiştir: Alıştırma, kontrollü yazma, güdümlü yazma ve serbest yazma.

Yazma eğitimi sadece dil bilgisi kurallarını ve kelimeleri doğru yazmaktan ibaret değildir. Dil bilgisi yapılarını kurallı ve anlamlı biçimde bir araya getirerek yazmak önemlidir. Metin oluşturmada amaç, yazarın konuyla ilgili cümle oluşturabilme, destekleyici cümleler ve cümleler arası uygun geçişler yapabilme, etkileyici ve farklı türlerde paragraflar geliştirebilmelerine yardımcı olmaktır [7.46]. Bunun için ana dili Türkçe olan kişilerde olduğu gibi cümle, paragraf ve metin düzeyi olmak üzere aşamalı bir biçimde yabancı dilde de yazma eğitimi verilebilir Bu üç düzeyde eğitimi gerçekleştirebilmenin ilk ve en önemli basamağı alfabe aşamasıdır.

Alfabe Aşaması: Yabancılar yazma eğitiminin ilk adımı olan alfabe aşamasında bireylere çeşitli görsellerle ve sembollerle alfabe öğretimi gerçekleştirilebilir. Bunun için eğiticinin hedef kitlenin ana dilinin alfabetini de bilmesi, ona Türk alfabetini öğretmesini kolaylaştırabilir. Çünkü ana dilinin alfabetiyle benzerlikler ve karşılaştırmalar yaparak harflerin yazımını ve seslendirilmesini sağlayabilir. Bu aşama özellikle, kaynak dil ve hedef dilin alfabelerinin birbirinden farklı olduğu durumlarda daha da önem kazanmaktadır. Arapça / Türkçe, Türkçe / Rusça vb. durumlarda.

Kelime Öğretimi: Kelime öğretimini sınıf içerisinde her öğretmen farklı yöntem ve tekniklerle gerçekleştirebilir. Yabancı dilde kelime öğretimi farklı bakış açılarıyla değişik aşamalardan geçmiştir. Sözcük öğretimini, “Özellikle, 1950’li yıllardan sonra düzvarım yönteminin ortaya çıkmasıyla yabancı dil öğretiminde sözcüklerin bir bağlam (context) içinde öğretilmesi kabul edilmiştir. 1970’li yıllardan sonra da sözcüklerin bir iletişim içeriğinde öğretilmesi daha uygun bulunmuştur” şeklinde ifade etmektedir. Kelime öğretimi gerçekleştirilirken söz varlığı, bireylerin ilgi, ihtiyaç ve düzeylerine uygun bir biçimde oluşturulmalıdır. Temel söz varlığını belirlerken öncelikle, organ ve akrabalık adlarının, sayıların, günlük hayatta sıkça kullanılan isim ve fiiller ile onlarla ilişkisi olan kelimelerin, sıkça kullanılan deyimler, atasözleri ve iletişimde önemli bir yeri olan kalıplaşmış sözlerin ele alınması gerekmektedir[8.106]. Yabancı dilde kelime öğretiminde gerçek objelerden, görsel araçlardan, işitsel araçlardan, eş ve zıt anlamlı kelimelerden yararlanılabilir [9.311]. **Cümle Öğretimi:** Kelime öğretiminden sonra sağlam yapılı ve düzgün bir metin oluşturabilmek için cümle öğretimine geçilmelidir. Söz dizimi kuralları dillerde farklılık gösterebilir. Örneğin, İngilizcede “özne+yüklem+nesne” şeklinde olan söz dizimi yapısı Türkçede “özne+nesne+yüklem” şeklindedir. Bu durum karşısında, bu düzeyde yabancı dilde yazma eğitimi

verilirken kelimelerin söz dizimi kurallarına göre sıralanmasını sağlamak gerekir.

Yazının amacını bireyler doğru kelimelerle doğru cümleler kurarak gerçekleştirebilir. Öğrencilere bir konu hakkında kelimeler vererek anlamlı cümleler kurmaları veya onlardan görseli bir cümleyle anlatmaları istenebilir. Bireyler kelimelerin anlamlarını veya söz dizimi kurallarını kavrayamadıklarından cümlelerini anlamsız, karmaşık bir biçimde kurabilirler. Cümle düzeyinde eğitim alması gereken öğrencilerin nitelikleri şu şekildedir [7.4].

1. Cümlelerin birçoğu yarım bırakılmıştır veya bir cümlenin ortasında başka bir cümle başlatılmıştır.
2. Cümlelerin tamamına yakınında anlatım bozukluğu vardır.
3. Kelime tercihlerinde önemli düzeyde yanlışlıklar vardır.
4. Öğrenci söylemek istediğini ifade edemediği için sürekli aynı şeyleri tekrar etmektedir.

Yazım ve noktalama açısından sayılamayacak kadar çok yanlış vardır.

Bu durumda olan kişilerden anlamlı ve tutarlı bir paragraf oluşturmalarını beklemek imkânsızdır. Cümle düzeyinde yazma eğitimi çeşitli tekniklerle ve etkinliklerle kişilere kazandırılmalıdır. Paragraf Öğretimi: Yabancılar yazma eğitimi verirken kelime ve cümle öğretimini tamamladıktan sonra, cümleleri anlamlı ve tutarlı bir biçimde oluşturabilmesi bu düzeydeki eğitimle tamamlanabilir. Paragraf, cümleler arasında dil ve düşünce bağlantısı kurup anlamlı bütünlüğünün sağlandığı anlatım ve düşünce birliği birimidir. Paragraf, birçok cümleden oluşabildiği gibi sadece bir cümleden ibaret de olabilir. Uzunluğu ne kadar olursa olsun bir paragrafın en önemli niteliği bir bütünlük taşımasıdır. Paragrafın temelini, kendisini oluşturan cümlelerde ortaya çıkan anlamsal birlik oluşturur [7.54]. Paragraflar kendi içerisinde anlamlı bir bütün oluşturmaktadır ve her paragraf konu ile ilgili başka bir düşünceyi içerir. Bir öğrenci cümle düzeyinde yazma aşamasını tamamlamış olabilir. Ancak paragraf oluşturmada sorunları devam ediyorsa bu aşama tekrarlanabilir. Paragraf düzeyinde eğitim alması gereken öğrencilerin nitelikleri şu şekildedir[7.61].

1. Metinde düşünce ve olayların çoğu geliştirilememiş ve yarım bırakılmıştır.
2. Metinde cümleler arasındaki bağlantılar zayıftır, konu geçişlerine sık sık rastlanır.
3. Arka arkaya sıralanan düşünceler bir süre sonra tekrar edilir.

Metinde paragrafları görsel olarak ayırmak güçtür. Bazen tek cümlelik paragraflar bazen de sayfalarca süren paragraflar oluşturulabilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karışık diyalog cümleleri verilerek anlamlı bir hale getirilmesi istenebilir. Doğa, şehir resimleri verilerek kişilerin gördüklerini anlatmaları istenebilir vs. Etkinlikler farklı şekillerde geliştirilebilir.

Metin Öğretimi: Metin, herhangi bir konuda hitap ettiğimiz hedef kitleyle iletişimi yazılı olarak kurduğumuz tümceler bütünüdür. Dilsel açıdan metin, birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünlük oluşturan tümceler dizisidir[10.44] Metni oluşturan tümceler, konunun bağlamına uygun olarak yazar tarafından belirli bir mantık sırasına göre dizilir. Metin, yazarın duygu ve düşüncelerini yansıtmak üzere oluşturulmalıdır. Öğrencilerin sınıf içinde veya sınıf dışında yazmalarını gerektiren birçok sebep bulunmaktadır [11.112]. Mektup yazma, günlük tutma, alışveriş listesi hazırlama ve elektronik posta bunlardan bazılarıdır. Yazma süreci, hazırlık, taslak oluşturma, düzenleyerek yazma, düzeltme ve yayımlama aşamalarından oluşmaktadır. Metin düzeyinde eğitim verilirken öğrencilere bu aşamalar kavratılmalıdır. Bu aşamaları öğretmen ve öğrenci yönünden yazma öncesi, yazma sırası ve yazma sonrası olmak üzere üç ana başlıkta incelemektedir [8.107]. Bireylere metin aşamaları tanıtıldıktan sonra yazma çalışmalarına başlanmalıdır. Yazma çalışmaları yine öğretmenin sınıf içinde veya sınıf dışında yapacağı değişik aktivite veya çalışmalara bağlı olarak uygulamalı bir şekilde bireylere öğretilir. Bu çalışmalar öğrencini seviyesine göre belirlenebilir. Mesela orta seviyedeki bir öğrenciyle diyalog çalışması yapılabilir. İleri seviyedeki bir öğrenciyle hikaye çalışması yine buna bağlı olarak deyim hikayeleri çalışması yapılabilir. Evet bir bireyin iyi bir dil öğrenebilmesi için dört temel beceri olan okuma, anlama, dinleme ve yazma becerilerini mutlaka kazanması lazım. Yazma becerisini kazanması içinde çalışmamızda belirttiğimiz gibi farklı aşamalarla bu beceriyi geliştirebiliriz. Bu aşamalarının verimli bir biçimde gerçekleşebilmesi için alıştırmalar, kontrollü yazma, serbest yazma ve güdümlü yazma gibi yöntemlerden uygun olanı kullanılabilir.

Kaynakça

1. Karatay, H. (2011). Süreç temelli yazma modelleri: Planlı yazma ve değerlendirme. (Ed.: M.Özbay). Yazma eğitimi. Pegem Akademi Yay., 21-43.

2. Vygotsky, L. S. (1998). Düşünce ve dil. (Çev: Semih Koray), İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
3. Güneş, F. (2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma. Ankara: Nobel Yayın.
4. Way, D. P., Joiner E. G., Seaman, M.A. (2000). Writing in the Secondary foreign language classroom: The effects of prompts and tasks on novice learners of French. *Modern Language Journal*, 84, 2, 155-281
5. Korsvold, A.K. (1997). Foreign languages, writing and learning to speak. *European Education*, 29(2), 47-51.
6. Hyland, K. (2003). *Second language writing*. Cambridge UK: Cambridge University Press.
7. Coşkun, E. (2011b). Yazma Eğitiminde Aşamalı Gelişim. (Ed.: Murat Özbay), *Yazma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 45-83.
8. Demirel, Ö. (2004). *Yabancı dil öğretimi*. Ankara: MEB Yayınları.
9. Barın, E. (2003). Yabancılarla Türkçe öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 13, 311-317.
10. Günay, D. V. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
11. Harmer, J. (2007). *The practice of English language teaching*. Fourth Edition. Pearson Education Limited, England.